

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Иванов Жечев

член на научно жури, назначено със заповед № РД-38-608 / 10.11.2022 г.,
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление
2.1. Филология, докторска програма Романски езици (Социолингвистика – френски език)

Дисертацията на Мария Красимилова Миланова „Отражение на идеологиите и политиките за езика върху езиковите и дискурсивни практики на малцинства в България и Франция“ (« Effets des politiques et des idéologies linguistiques sur les pratiques langagières et discursives des minorités en Bulgarie et en France »), представена за присъждане на ОНС „Доктор“, разглежда проблема за проявленията на езиковите идеологии в дискурса на представители на ромската малцинствена група на бургуджиите в България и на мигрирали техни членове във Франция.

Мария Миланова завършва бакалавърска степен по Френска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2009 г. Притежава магистърска степен от Висше франкофонско училище за администрация и управление по Европейско публично управление (2011 г.). През 2016-2017 г. учи в магистърската програма „Франкофония, многоезичие и межкултурна медиация“ към катедра „Романистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“ и успешно защитава магистърска дипломна работа на тема „Многоезичието в малцинствена среда. Случаят на едно ромско семейство в България“. Интересът ѝ в областта на социолингвистиката и изследването на малцинствените езици довежда до приемането ѝ за редовен докторант през 2018 г. След спечелване на конкурс към Френския институт в България започва докторантура под двойно научно ръководство, като се записва и в докторантското училище на Университет Париж Сите.

Дисертационният труд е написан на френски език и се състои от въведение, девет глави, групирани в три части, и заключение. Обемът му е от 346 страници, като библиографията включва почти 400 заглавия на френски, английски и български език.

Дисертантката поставя акцент върху социален аспект на езика, недостатъчно проучен от българските изследователи. Възприетият от нея подход дава възможност да се идентифицират социолингвистични явления при езиковите и дискурсивни практики на индивидуално ниво. Тя разглежда как някои ромски малцинствени групи в България, чиито езици не са получили признание в езиковата политика на страната, конструират в днешно време езиковите си практики. Корпусът на изследването се състои от транскрибирана устна реч на представители на тези групи в България и на мигрирали във Франция техни членове, записани по време на проведените социолингвистични интервюта в двете държави.

Изследването има за цел, от една страна, да изследва дискриминационните дискурси и нагласи на българската държава и на някои българи към различни ромски групи, а от друга страна, да анализира отражението на такъв вид идеологически дискурс върху езиковите практики на българските роми и позиционирането им при влизане в интерактивни вербални отношения.

Авторката си поставя три задачи:

- да разгледа националната езикова политика на България и да идентифицира съществуващи идеологии за определени малцинствени групи в България;

- да изследва процесите на категоризиране и хомогенизиране на специфични групи в българското общество според модела на социолингвистична диференциация на Гал и Ървайн (Gal & Irvine 1995);
- да анализира ролята на езика при изследване на социални феномени като позициониране на говорещия спрямо участниците в разговора, символна еманципация и др.

Като съчетава методи на критическата социолингвистика (Monica Heller) с тези на политическата социолингвистика (Cécile Canut et al. 2018), дисертантката си поставя за цел да деконструира процесите категоризация, алтеризация и есенциализация, като наблюдава социалните и субективни отражения в речта на говорещите.

Проследени са представители на една и съща ромска група (бургуджии от малък български град) в различни житейски контексти и при взаимодействие с други лингвистични групи (ситуации в училище и в семейна среда в България и във Франция). Открити са процесите на хомогенизиране, категоризиране, рематизация (според терминологията на Irvine & Gal) и есенциализация на българското ромско население.

Анализите на Миланова за социолингвистичните явления идентификация и еманципация, приложени към „езикови практики, езици и разновидности на езици“, правят възможно те да бъдат назовавани, съпоставяни, свързвани и разграничавани (според дефиницията на James Costa за „идентичност“ в Речник по социолингвистика, 2021, Langage et société).

Първата част на дисертацията контекстуализира изследването, като очертава еволюцията на езиковата политика на българската държава. Посредством анализ на идеологическите процеси на езикова интеграция или асимилация на ромите в България, се изследва процесът на категоризиране и хомогенизиране на фигурата „български ром“.

Втората част на работата е посветена на етнографското проучване. В нея се обосновава изборът на методология, на начина на съставяне на корпуса и на анализването му. Авторката представя хронологията на изследването и предизвикателствата на собствената си позиция (според метода „етнография у дома“), представя корпуса и обосновава структурата на подбория за анализ в дисертацията езиков материал.

В третата част на труда фокусът е поставен върху конкретни ситуации от теренната работа. Подлагайки на лингвистичен анализ езиковите и дискурсивни практики на говорещите, дисертантката разглежда проявленията на серия от социални феномени: назоваване на езици и на носителите на даден език, категоризиране на специфични групи хора, лингвистична географизация (термин, заимстван от Caroline Panis), лингвистични йерархии и властови отношения.

Въпросът ми към Миланова е до каква степен интервюираните от нея представители на ромските малцинствени групи са интериоризирали идеологиите на мнозинството върху техния език и дискурсивните им практики и до каква степен те са критично настроени към погледа отвън, проявен в тези идеологии.

Мария Красимирова Миланова прилага точен и оригинален поглед по темата за езиковите идеологии и техните проявления в дискурсивните практики на представители на ромското малцинство в българска среда и след миграцията им във

Франция. Тя демонстрира добро познаване както на литературата по темата, така и на авторите, работили в тази област на социолингвистиката.

В дисертацията си Миланова обосновава ясно избора си на теоретична рамка и на метод на изследване. Показва добро владение на терминологията на различните теории, които прилага в анализа на корпуса от интервюта. Предложените транскрипции на примерите от корпуса са коректно представени и умело анализирани.

Миланова използва събрания емпиричен материал, за да поставя теоретични въпроси и търси техните възможни отговори.

Изследователските въпроси в дисертацията са ясно формулирани и значими, даващи възможност да се изследват критично различни аспекти на езиковите идеологии, които се проявяват при практиките на малцинствени групи.

Структурата на изследването показва задълбочено разбиране на проблематиката. Авторката разсъждава и върху ограниченията на различните изследователски методи. Дисертацията излага коректно и изяснява връзките с предходни изследвания по темата. Тя повдига и въпроси, които могат да бъдат обект на бъдещи изследвания.

Стилът се отличава с прецизност и яснота. Авторката системно обяснява използваната от нея терминология, като спазва академичен тон.

Подробният автореферат на български език е изчерпателен и стегнато излага основните постановки на дисертацията. Той ясно проследява засегнатата проблематика, методологията и приноса на изследването.

Дисертантката има три публикации по темата на дисертацията, излезли от печат през 2019, 2020 и 2021 година. Библиографската справка за тях е включена в края на автореферата.

Взимайки предвид изброените по-горе обстоятелства, заявявам, че представеният от Мария Красиминова Миланова дисертационен труд „Фонетика и фонология на проекцията на фокуса в английския и българския език“ отговаря на всички условия за присъждане на научната и образователна степен „доктор“. Като член на научното жури ще дам положителен глас за присъждането на ОНС „доктор“ на Мария Красиминова Миланова при провеждане на заседанието на журито.

София, 20 ноември 2022 г.

доц. д-р Георги Жечев
Катедра „Романистика“, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“